

CARTA PER UNA SOBIRANIA ALIMENTÀRIA DES DELS NOSTRES MUNICIPIS

Per tal que des de les revoltes germinin transicions

Document elaborat en el marc del I Congrés Internacional d'Economia Social i Solidària, celebrat a Saragossa els dies 27, 28 i 29 de novembre de 2014, convocat per la Xarxa Estatal d'Economia Social i Solidària, en una taula de treball formada per entitats, xarxes i agents polítics i socials amb àmplia experiència en l'àmbit de la sobirania alimentària.

PER QUÈ CAL SEMBRAR LA REVOLTA

Vivim temps de barbàrie. Les polítiques neoliberals i les elits que les impulsen provoquen marginació social, empobriment econòmic i polític i destrucció de pobles, cultures, paisatges i mitjans de subsistència. No tenim espai —ni el volem cedir— per descriure tantes atrocitats. Perquè també són temps d'un nou protagonisme social, que, de forma generosa i conscient, està sembrant revoltes. Revoltes diverses i interconnectades que coincideixen a situar la cura per la vida en el centre dels nostres valors i per tant, de les nostres pràctiques. Revoltes que s'encomanen per proximitat, que entusiasmen perquè es basen en el bé comú, que trenquen, des de baix, amb aquest món impossible.

A través d'aquestes revoltes aprenem a bastir zones lliures de capitalisme i patriarcat mitjançant la cooperació, el suport mutu, la igualtat i el respecte per una natura de la qual formem part. No hi tenen cabuda les economies pensades des de la lògica de l'acumulació sinó les economies socials i solidàries. Aquí no s'entén l'alimentació, i per tant l'agricultura, com un negoci; aquí pensem agricultures que sostinguin la nostra vida i la dels territoris.

PER UN MUNICIPALISME TRANSFORMADOR

Els qui defensem aquests principis, creiem en un municipalisme transformador, que amplii l'autogovern i la participació dins i fora de les actuals institucions, que pot i ha de donar suport a la transició des d'un model d'agricultura capitalista i d'alimentació globalitzada cap a la sobirania

alimentària, partint de la revalorització dels criteris socials, ambientals i de proximitat.

Defensem els espais locals (municipals) com a llocs de transformació per impulsar, des de la base, experiències que condueixin a la sobirania alimentària.

De cara a les pròximes eleccions municipals, presentem un conjunt de propostes i reflexions sobre la forma com abordar, en l'entorn local, actuacions encaminades a impulsar la sobirania alimentària, formulades en els diferents àmbits on es plantegen objectius i propostes per assolir-la. No hi ha receptes. Es tracta d'un document que pretén generar, acompanyar o facilitar reflexions en les àgore de cada territori.

Partim de la necessitat d'abordar de forma holística el sistema agroalimentari del municipi, tenint en compte tant les dimensions horitzontals (medi ambient, salut, cultura, patrimoni, ocupació, igualtat, educació, etc.) com les dimensions verticals de la cadena (producció, transformació, emmagatzematge, distribució, transport, consum, gestió de residus) tot concebint-lo en el marc d'un context global.

Per tal que des de les revoltes germinin transicions.

MESURES A IMPLEMENTAR DES DE LES INSTITUCIONS LOCALS

En l'àmbit de la governança alimentària:

Defensem la necessitat de pensar els nostres sistemes agroalimentaris des de i per a la ciutadania. Així doncs, considerem com a element central el fet d'habilitar canals de participació, deliberació i decisió sobre les estratègies alimentàries municipals, que funcionin de manera transparent i democràtica.

En aquest sentit, algunes mesures a implementar podrien ser:

1. La creació de Consells Agroalimentaris: espais de participació i interacció de l'administració, la societat civil i els actors interessats, on es defineixin les estratègies a desenvolupar en el municipi i es vetlli pel seu compliment.
2. Endegar una acció política que impulsi la socialització i el maneig col·lectiu dels béns i serveis públics a través de noves normatives.
3. Elaboració, de forma participativa, de plans, figures d'ordenació territorial i acords de custòdia del territori, per tal de protegir el patrimoni natural i promoure les bones pràctiques agràries. En el procés, involucrar-hi els agents locals interessats així com el personal tècnic i d'investigació.

4. Per tot el que s'ha exposat, és essencial poder comptar amb la participació i visió de les organitzacions de base en qualitat d'agents de gestió social i sostenible del territori, així com cercar la cooperació amb altres municipis amb l'objectiu de bastir xarxes municipalistes (per exemple, per a la generació de sinergies entre Parcs Agraris, cogestió de recursos naturals, intercanvis de productes, etc.)

En l'àmbit de la protecció i la gestió territorial:

Volem nuclis urbans integrats al territori, conscients de les característiques i el valor identitari del paisatge i dels elements que hi estan associats. Per a això, és important gestionar correctament l'ús social del territori, cercant l'equilibri entre els espais de producció alimentària i els espais naturals.

Algunes mesures per afavorir-ho podrien ser:

1. Actualitzar, ampliar o realitzar estudis i anàlisis sobre el territori en base a censos agraris, mapes de canvis d'ús, cadastre, etc., amb la finalitat de definir, delimitar i protegir el paisatge agrari, les conques hidrogràfiques i les costes, així com tots els seus elements patrimonials.
2. Per a aquesta finalitat, es poden utilitzar figures com ara els Parcs Agraris municipals o supramunicipals, acompanyades de Plans de Gestió i dinamització de l'agricultura de proximitat mitjançant accions concretes i pressupostos anuals.
3. Assegurar la gestió col·lectiva dels béns comunals amb les ordenances adients.
4. Crear ordenances relatives al sòl agrari amb l'objectiu d'aprofitar terres agràries infrautilitzades, tant públiques com privades, per a la producció agroecològica.
5. Impulsar horts d'autoconsum i jardins alimentaris en solars, parcs i jardins del municipi, amb dotació d'infraestructures municipals, i gestionats per col·lectius veïnals.
6. Afavorir la implantació de les zones de port pesquer prop dels centres costaners dels municipis, amb la finalitat d'afavorir la creació de punts de venda directa i millorar la inserció del sector pesquer en la vida del municipi.

En l'àmbit de la dinamització del sector agroalimentari

És essencial prioritzar les polítiques municipals que afavoreixin l'augment de població en el medi rural —que actualment es troba molt despoblat—, mitjançant la dinamització del teixit econòmic de sector primari (agrícola, silvícola, pastoral i pesquer) i de les indústries derivades

(productes secundaris, serveis, etc.) amb criteris agroecològics i de l'economia social i solidària, posant especial atenció a procurar la viabilitat de les finques establertes i a la creació de feina adreçada a dones, persones joves, aturades i amb diversitat funcional.

Aquest objectiu es pot aconseguir a partir de:

1. Oferir plans formatius municipals o supramunicipals sobre pràctiques agroecològiques, creació i maneig de cooperatives i entitats de l'economia social i solidària, circuits curts de comercialització, transformació agroalimentària, normatives sanitàries, etc.
2. Fomentar la contractació d'agents de treball i desenvolupament local per a la promoció, implantació i acompanyament de polítiques actives de treball relacionades amb el sector agroalimentari.
3. Facilitar el treball remunerat de les dones en el sector mitjançant l'adaptació de la maquinària, l'adopció de mesures de conciliació familiar i laboral, prioritzant el seu accés a la terra o, per exemple, proporcionant-los assessorament sobre la llei de titularitat compartida de les explotacions agràries.
4. La posada en marxa de línies de finançament, subvencions públiques i desgravacions fiscals per donar suport a iniciatives de producció agroecològica i de proximitat, de transició de l'agricultura convencional a l'agroecològica, etc.
5. Facilitar la incorporació de persones joves al sector mitjançant plans formatius amb la cessió provisional d'habitatge, accés als recursos productius, etc.
6. Impulsar la creació d'empreses públiques de producció primària de serveis (gestió de residus, transformació agroalimentària, gestió forestal, etc.) i plantejar cessions o condicionament d'infraestructures municipals o mancomunades per al seu ús públic (molí d'oli, escorxadors, espais de *coworking*, centres logístics, obradors i cuines).

En l'àmbit de la gestió dels recursos productius:

Els recursos productius dels quals disposa el municipi han de constituir la base per organitzar el nou sistema agroalimentari. Per a això s'han de tenir en compte, com ja s'ha mencionat, les característiques del territori i les formes de gestió i ordenació més apropiades per tal que existeixi un equilibri entre l'ús social i la conservació del patrimoni natural. Un cop definit això, s'ha de garantir un accés als recursos productius (terra, aigua, llavors) just i sostenible, prioritzant la gestió col·lectiva i comunal. Per exemple a partir de:

1. La creació de bancs, fons o altres figures de gestió, amb sòl públic o privat, per facilitar l'accés a la terra, generant mecanismes que afavoreixin el seu intercanvi i evitin el mercat especulatiu.

2. Impulsar o donar suport a bancs i fires d'intercanvi de llavors, així com a acords amb centres d'investigació per a la conservació de la diversitat genètica associada a l'agricultura i la ramaderia.
3. En relació a les pràctiques productives, impulsar el coneixement agroecològic a partir de la recuperació dels coneixements locals.
4. Promoure un bon ús de l'aigua a través de l'assessorament, la formació i les ajudes públiques que permetin millorar els sistemes de reg, amb l'objectiu d'aconseguir un ús més eficient i adequat a les característiques del territori, bo i conservant les infraestructures tradicionals.
5. Esdevenir conscients de la necessitat de defensar els municipis d'amenaques sobre els seus recursos naturals mitjançant declaracions com ara lliures de *fracking* i lliures de transgènics, mitjançant una moció municipal de la qual es faci seguiment.

En l'àmbit de la comercialització i el consum de proximitat:

Volem un teixit agrari que sustenti els nostres municipis amb aliments ecològics en base a circuits i canals de comercialització diversos, diferents dels de l'economia capitalista i que repercuteixin positivament en l'economia local. Aquests circuits han d'integrar-se i contribuir a la consolidació del Mercat Social: una xarxa de producció, distribució i consum de béns i serveis amb criteris ètics, democràtics, ecològics i solidaris, constituïda per empreses i entitats de l'economia social i solidària i pels consumidors.

Per tot això proposem:

1. Enfortir la compra pública alimentària de proximitat, agroecològica i de comerç just en la restauració col·lectiva, a partir, per exemple, de la introducció de criteris d'aquestes característiques en els plecs de condicions de les adjudicacions.
2. Impulsar els mercats de venda directa, fires i altres fòrmules de comercialització d'aliments de proximitat, ecològics i de comerç just, així com facilitar la creació de grups de consum, per exemple, mitjançant la cessió d'espais logístics.
3. La posada en marxa de campanyes informatives de sensibilització per millorar el coneixement d'aquests canals de comercialització de productes locals agroecològics i incentivar-ne així el consum.
4. En aquells municipis que disposen de centrals d'abastiment (Mercabarna, Mercamadrid, etc.), Mercats Municipals i/o llotges de titularitat pública, establir criteris tècnics i polítics per afavorir decididament la comercialització d'aliments de proximitat i agroecològics.
5. Limitar la publicitat, en suports municipals, de missatges relacionats amb l'alimentació que siguin qüestionables des del punt de vista ètic i de la salut.
6. Establir o donar suport a la creació de mecanismes de certificació participativa de productes locals i produïts amb criteris agroecològics, tant a nivell municipal com supramunicipal.

I finalment, en tots els escenaris de comercialització, donar suport a la venda de productes locals i ecològics, amb estratègies de visibilització com ara etiquetatges diferenciadors.

En l'àmbit del canvi cultural:

Perquè els canvis de pràctiques que proposem es mantinguin, completin i enriqueixin han d'anar acompanyats de canvis de valors. Ens referim als valors d'una societat patriarcal, consumista i individualista que en el sector que ens ocupa té el seu reflex en una baixa valoració d'allò rural, en la reducció de l'alimentació a un bé de consum més i en la instrumentalització la natura, a més de l'escassa capacitat de participació i cooperació que limita les necessàries accions de base.

Per estimular aquests canvis, és important el compromís dels governs locals. Algunes mesures a tenir en compte podrien ser:

1. Revaloritzar socialment el paper de les persones que treballen en el sector primari, especialment dels agricultors i agricultores, donant-los la paraula en espais de debat i formació; per exemple en centres educatius, seminaris o tallers del municipi, com a assessors en projectes d'horts escolars i menjadors col·lectius ecològics, afavorint l'intercanvi generacional i posant en valor el coneixement tradicional. Prioritzar els espais formatius liderats per dones.
2. Realitzar accions adreçades a revaloritzar el paper de l'alimentació en la nostra salut, en la cultura i en l'economia, des de la perspectiva del valor polític que suposa la cura i la reproducció de la vida.
3. Totes les propostes transformadores han d'anar obligatòriament acompanyades de polítiques en l'àmbit de la igualtat de gènere, especialment les que tinguin objectius educatius, com ara campanyes o activitats de formació.
4. Fomentar amb diferents activitats formatives una relació de respecte i reciprocitat amb la natura de la qual som part. Parlar d'assumptes com l'escalfament global, l'abús de pesticides o fertilizants químics en l'agricultura, poden ser-ne alguns exemples.

Les següents entitats van col·laborar en la redacció de la carta:

- Plataforma Rural
- Coordinadora Europea de Vía Campesina
- Ecologistas en Acción
- Amigos de la Tierra, Comunidad de Madrid
- Centro de Estudios Rurales y de Agricultura Internacional (CERAI)
- Instituto de Sociología y Estudios Campesinos (ISEC) de la Universidad de Córdoba
- Grupo de investigación Paisaje y Territorio en España y América Latina, Universidad Autónoma de Madrid
- Cardiff University, Reino Unido
- UNED
- Plataforma por la Huerta Zaragoza
- Proyecto Agros
- Red TERRAE
- Revista Soberanía Alimentaria, Biodiversidad y Culturas
- FUHEM
- Emaús
- Ingeniería Sin Fronteras de Valencia
- Parque Agroecológico Soto del Grillo, ayuntamiento de Rivas Vaciamadrid
- Parque Agrario de Fuenlabrada, ayuntamiento de Fuenlabrada
- Huertas Life Km0 del ayuntamiento de Zaragoza
- Izquierda Unida
- Ganemos Madrid
- Comunaria
- COCEDER
- Terra Franca
- Perifèries
- Garúa s.coop.mad
- Germinando iniciativas sociambientales s.coop.mad
- Altekio, iniciativas hacia la sostenibilidad s.coop.mad
- Heliconia s.coop.mad
- Cyclos s.coop.mad
- RIPESS EU

+informació: secretaria@reasnet.com

